

Tuần trước, một người Đông Đức, bà Angela Merkel, v&a lên tiếng trên công v& Th& t&ng n&c Đức th&ng nh&t cá&n Hungary cách đây 20 năm, tháng 8-1989, đã mở cửa biên giới cá& mình, đ& cho h&n 60 nghìn người Đông Đức thoát ra, đ&n t&i số ki&n bức t&ng Berlin sụp đổ.

Tháng 6-2004, Hoàng- một đ&ng đ&i cũ cá& tôi & t&ng sĩ quan, cũ đ&i úy quân đ&i nhân dân Việt Nam, con trai một v& t& &nh chi&n t&ng n&i tiếng th&i đánh M& và đánh Pol Pot- lái xe ch& tôi ch&y t& Đông sang Tây và cũ&i cùng đ&n t&ng bức t&ng Berlin. Hoàng n&m trong số nh&ng người Việt Nam đ&u tiên leo qua phía Tây, thay vì đ& kiên nh&n đ& đ&p đ& cái mà Hoàng, cho đ&n ngày nay, v&n coi là “bức t&ng ô nh&c”.

Berlin cũng nh& n&c Đức, sau Th& chi&n th& II, bị “x& làm t&” theo th&a &&c Potsdam. Cho dù Liên Xô ph&n đ&i, các n&c Anh, Pháp, M& sau đó v&n t& &i quy&n t& ch& cho người Đức trên ph&n lãnh th& mà mình t&p qu&n. “K& ho&ch Marshall” đã giúp Tây Đức phát tri&n r&t nhanh đ&a trên n&n t&ng t& do.

Năm 1948, Stalin ra &nh phong t&a, không cho v&n chuy&n &&ng th&c th&c ph&m t& Đông sang Tây. Nh&ng v&n không có người Tây Đức nào đi theo Stalin. Trong khi, trong su&t th&p niên 50 đã có h&n 3,5 tri&u người Đông Đức bị ch&y sang Tây Đức. Ngày 1-8-1961, T&ng Bí th& Liên Xô, Krushchev, đ&i n& đàm v&i Ulbricht, Bí th& th& nh&t Đông Đức “đ&ng xây t&ng”. Ngày 12-8 năm đó, Ulbricht ký &nh đóng cá& biên giới và “bức t&ng ô nh&c” đã đ&&c người Đức cùng v&i “H&ng Quân Liên xô” n&a đ&m “đ&ng lên lên lút”.

B&o tàng Bức t&ng Berlin là một trong nh&ng b&o tàng vô cùng &n t&ng. Có th& tìm th&y & đây nh&ng số ki&n bi th&m; nh&ng, cũng có th& tìm th&y & đây nh&ng câu chuy&n h&t s&c li k&. Ch& có v&i khát khao t& do con người m&i có th& bị t&ch p& số hi&m nguy mà v&&t thoát mãnh li&t đ&n v&y. &&ng người dân Đông Đức bị b&n ch&t khi tr& qua bức t&ng Berlin không đ&ng &i & con số 1.374; m&i đây, B&o tàng v&a cho bị sung vào danh sách này nh&ng người không ph&i là dân “v&&t biên” mà là lính biên phòng Đông Đức. Hàng ch&c lính biên phòng Đông Đức đã t& sát thay vì ch&p hành &nh chính quy&n bị n& vào nhân dân, nh&ng người tìm ki&m t& do.

Ch& c&n đ&n B& o tàng B&c t&ng Berlin là có th& hi&u vì sao c& Đông Âu, tràn ng&p xe tăng Liên Xô, th& mà v&n đ& ; có th& hi&u vì sao T& ch&c An ninh và H&p tác châu Âu l&y ngày “23 tháng Tám là ngày t&ng ni&m các na&n nhân cu&a chu& nghĩa Stalin và Phát xít”. Ngày 23-8-1939, Stalin đã b&t tay v&i Hitler, ký Hi&p &&c phân chia Châu Âu. Ch& m&t tu&n sau, ngày 1-9-1939, Hitler đánh chi&m m&t ph&n Ba Lan; ngày 17-9-1939, Liên Xô xâm l&&c ph&n còn l&i. Ng&&i c&a Stalin, ngay sau đó đã gi&t h&i hàng trăm nghìn ng&&i Ba Lan và đ&a h&n m&t tri&u ng&&i Ba Lan khác l&u đầy vi&n x&.

N&u nh&, ch& nghĩa Hitler ch& k&p gây t&i ác trong nh&ng năm tháng chi&n tranh thì ch& nghĩa Stalin l&i ti&p t&c h&y ho&i con ng&&i ngay c& khi không còn ti&ng súng. S& hy sinh c&a h&n 20 tri&u ng&&i Liên Xô, s& anh dũng c&a các t&ng l&nh, c&a H&ng quân là vô cùng vĩ đ&i. Nh&ng, s& hy sinh &y c&a nhân dân đã b& nh&ng ng&&i nh& Stalin t&&c đ&t. Liên Xô, qu&c gia đóng v&i trò quy&t đ&nh trong cu&c chi&n ch&ng Phát xít, thay vì đ&&c ghi nh& nh& là “gi&i phóng quân” đã tr& thành m&t l&c l&&ng chi&m đóng và đã áp đ&t lên Đông Âu m&t ch& đ& t&&c đ&t h&t c&a con ng&&i nh&ng quy&n căn b&n.

T&i Đông Đ&c, sau 8 năm chi&m đóng, chính quy&n do ng&&i Nga l&p nên liên t&c có nh&ng ho&t đ&ng thanh tr&ng n&i b& ; kh&ng b& nh&ng ng&&i b&t đ&ng; ki&m soát thanh niên; trong khi, th&c ph&m thì khan hi&m và đ&t đ&. Sau khi Stalin ch&t, h&n 1 tri&u ng&&i dân Đông Đ&c đã xu&ng đ&&ng bi&u tình. Chính ph& Đông Đ&c rút ch&y vào t&ng hành dinh c&a H&ng quân Liên Xô. Chính h& đã c&u c&u và “ngo&i bang” đã dùng xe tăng th&ng tay đàn áp cu&c ch&ng đ&i đầu tiên c&a nhân dân &y.

T&i Hungary, sau năm 1945, cu&c b&u c& dân ch& ch& đ&m l&i cho đ&ng c&ng s&n Hungary 17%. Nh&ng ngay sau đó, “toàn quy&n Liên xô”, t&ng Kliment Voroshilov đã bu&c m&t thành viên không đ&ng phái trao gh& B& tr&&ng N&i v& cho László Rajk, ng&&i c&a đ&ng c&ng s&n Hungary. László Rajk đã l&p ra c& quan an ninh qu&c gia s& đ&ng cách mà Hitler đã làm trong th&p niên 30: vu cáo, b&t b&, tra t&n... tiêu di&t đ&n đ&i l&p. Ngày 23-10-1956, ng&&i Hungary đ&ng d&y hô to “không cam ch&u làm nô l& n&a”. Nh&ng, ngày 4-11-1956, xe tăng Liên Xô nghi&n nát cu&c chính bi&n sau khi máy bay ném bom xu&ng Th& đô Budapest: 2.500 ng&&i Hung b& gi&t; 200 nghìn ng&&i khác ph&i tr&n kh&i qu& h&&ng.

S& ng&t ng&t v& chính tr& và b& t&c v& kinh t& tr& thành tình tr&ng ph& bi&n & Đông Âu. Năm 1967, sau khi tr& thành Bí th& th& Nh&t Ti&p Kh&c, Alexander Dubcek ti&n hành c&i cách. Dubcek cho phát tri&n kinh t& t& ch& h&n; các tù nhân chính tr& đ&&c tha và báo chí b&t đ&u có ti&ng nói. Không ch& tr&&ng đ& đ&ng, Dubcek ch& có ý đ&nh xây đ&ng “ch& nghĩa xã h&i nhân b&n h&n”. Tuy nhiên, nh&ng n& l&c c&a Dubcek càng mang l&i s& th&nh v&&ng cho nhân dân thì l&i càng gây lo l&ng cho Liên Xô. Cho dù không có “n&i đ&y”, đêm 20-8-1968, xe tăng Liên Xô

vào tiến vào Praha theo sau bởi hơn 165 nghìn quân của khối Warszawa.

Tôi báo rằng Bắc tường Berlin, có một đoạn video gần như được liên tục phát, đó là trích đoạn phát biểu ngày 12-6-1987 của Tổng thống Mỹ Ronald Reagan: “Mr. Gorbachev, hãy phá bỏ bức tường này”. Thật khó để xác định ai là người đóng vai trò chính để kích thúc chiến tranh lạnh. Tuy nhiên, có thể bức tường Berlin đã không sụp đổ nếu như tháng 3-1989, Thủ tướng Hungary, Miklos Nemeth, khi có ý định “tháo gỡ hàng rào kim gai dọc theo biên giới” không nhận được tín hiệu từ ông Gorbachev: “Về an ninh biên giới là việc của ông Nemeth”.

Không có một dân tộc nào không nuôi khát vọng tự do ngay cả dưới những súng của xe tăng và đại bác. Câu trả lời của ông Gorbachev đến gần như chỉ là trả cho người Hungary quyền tự quyết. Cái quyền mà người dân Đông Âu đòi phải được hưởng kể từ 1945.

Cũng trong tháng 6-2004, tôi có đi qua một vài nghĩa trang quân Đức Minh chứng sau sự kiện Normandy. Những tấm bia ở đây nói rõ là nghĩa trang được lập bởi dân chúng để a phần đóng góp đến và tiến đến những người lính Anh, Mỹ, New Zealand, Australia... Những “nghĩa trang dân lập” này vẫn được gìn giữ cho đến ngày nay với hoa tươi quanh năm. Trong khi, năm 2007, Tổng thống Nga Putin bắt các quốc gia lân bang đặt troops tình nguyện phải ký sổ cớ như lập văn phòng để đến tại Ba Lan, Hungary và các nước vùng Baltic để báo về mặt của Hồng quân. Thật không phải khi được đến nơi thì những người lính đã hy sinh. Nhưng, cái cách mà Putin xử lý lân bang đã khiến họ như là một phần của Liên Xô và nhận thấy những tình hình của Hồng quân “không còn là một biểu tượng của chiến thắng mà là biểu tượng của sự chiếm đóng”.

Bên cạnh những bao cát của Checkpoint Charlie, chứng gác giữa Đông và Tây Berlin, cũng luôn có hoa tươi. Có lẽ ngay chính người Mỹ, sau những chiến tranh Việt Nam, chiến tranh Iraq, cũng thêm khát hình ảnh của chính mình trên bãi biển Normandy hay ở cái Checkpoint Charlie này. Tổng là một người lính Campuchia tôi hiểu, không có người lính nào sẵn sàng hy sinh nếu không nghĩ, sự mất mát của mình là gì để phóng. Nhưng, không chỉ những người đã nằm xuống, người lính thường kích thích sự mất mát sau khi buông súng, mà những việc có như họ nghĩ là “các giá trị thiêng liêng” khi họ mất thì sự bất đồng. Một cuộc chiến không còn được coi là “giải phóng” nếu như họ nghĩ mà nhân dân cuối cùng được hưởng không phải là để lập tự do.

Huy Đ&c